

**Treća regionalna konferencija
"Zdravlje u svim politikama i primarna zdravstvena zaštita"
i SZO dijalog o politici "Globalna kriza i zdravlje"**

**Third Regional Conference
"Health in All Policies and Primary Health Care"
and WHO Policy Dialogue "Global Crisis and Health"**

23. – 24. 09. 2009.
Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Treća regionalna konferencija
“Zdravlje u svim politikama
i primarna zdravstvena zaštita”
i
SZO dijalog o politici
“Globalna kriza i zdravlje”

Holiday Inn, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

23. - 24. 09. 2009. godine

Organizatori:

Federalno ministarstvo zdravstva i CIDA projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu uz suorganizaciju Svjetske zdravstvene organizacije i Evropskog opservatorija o zdravstvenim sistemima i politikama, i učešće Svjetske banke

---

Sadržaj

Treća regionalna konferencija “Zdravlje u svim politikama i primarna zdravstvena zaštita” i dijalog SZO o politici “Globalna kriza i zdravlje”	1
Program	3
Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu	9
Sažeci	13
Biografije	23

Treća regionalna konferencija “Zdravlje u svim politikama i primarna zdravstvena zaštita” i dijalog SZO o politici “Globalna kriza i zdravlje”

Holiday Inn, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

23. - 24. 09. 2009. godine

Ovo je završna konferencija projekta “Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu”, koji finansira Vlada Kanade kroz Kanadsku agenciju za međunarodni razvoj. Kanadsko društvo za međunarodno zdravlje i Queen’s univerzitet implementiraju projekat u Bosni i Hercegovini i Srbiji u saradnji sa Ministarstvom zdravstva Federacije BiH, Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite RS, Odjelom za zdravstvo Distrikta Brčko, uz koordinaciju Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, i sa Ministarstvom zdravlja Republike Srbije.

Zdravlje populacije nije odgovornost samo zdravstvenog sektora. Ova tema je u srcu Zdravlja za sve (Alma Ata, 1978) i Otavske deklaracije o promociji zdravlja, “Stvorimo zdravu društvenu politiku”, koja poziva da se zdravlje uključi u dnevni red donosilaca politika u svim sektorima i na svim administrativnim nivoima. Deklaracija predlaže različite instrumente za politiku koji uključuju legislative, fiskalne mjere, porez, organizacione promjene koje se mogu upotrijebiti u strategijama za unapređenje zdravlja populacije.¹ “Glavni princip iza slogana ‘Zdravlje u svim politikama’ je zaista veoma jednostavan: Na zdravlje utiču životni stilovi i okolina, na primjer kako ljudi žive, rade, šta jedu i piju, koliko se kreću, kako provode svoje slobodno vrijeme, itd. Ovo nisu samo lični izbori pojedinca, već veoma često imaju jake socijalne, kulturne, ekonomske, okolišne i druge determinante. Stoga odluke koje utiču na zdravlje ljudi nisu samo pitanje zdravstvenih usluga ili ‘zdravstvene politike’, već su i pitanje za mnoge druge politike koje utiču na determinante zdravlja”.² Član 52, ‘Zdravlje u svim politikama’ Sporazuma Evropske Unije koji je dogovoren u Amsterdamu 1997. godine,

---

¹ Kimmo Leppo, Ministry of Social Affairs and Health, Finland, Presentation, 2007

² Pekka Puska, Director General, National Public Health Institute (KTL) Finland, in European Journal of Public Health, 2007

**TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA CIDA PROJEKTA POLITIKA
PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA BALKANU "ZDRAVLJE U
SVIM POLITIKAMA I PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA" I
DIJALOG SZO O POLITICI "GLOBALNA KRIZA I ZDRAVLJE"**

obavezuje da će sve akcije i aktivnosti u zajednici doprinosti većem nivou zdravstvene zaštite. To znači da sve politike treba da zajednički djeluju na zaštiti zdravlja.

Zemlje na Balkanu kao i u drugim regionima prolaze kroz reforme u mnogim sektorima kao što su zdravstvo, obrazovanje, poljoprivreda, transport, sudstvo kao i makroekonomske reforme. Ako politike u ovim različitim sektorima nisu usklađene, mogu postati poteškoća za zdravstveni sektor. Na primjer, politika kojom se stimulise makroekonomija time što se smanjuju kriteriji zaštite okoline može povećati rizike za zdravlje. Također postoje politike koje podržavaju jedna drugu. Jedan primjer je politika za poboljšanje bezbjednosti saobraćaja što ima direktni uticaj na povrede izazvane saobraćajnim nesrećama.

Konferencija ima za cilj da okupi kreatore politika, korisnike i praktičare da prodiskutuju različite oblike intersektoralnog djelovanja u regionu i da analiziraju načine njihovog jačanja da bi se povećala efikasnost u stvaranju uslova za poboljšanje zdravlja populacije. Konferencija je organizovana da omogući dijalog sa akterima u sektorima koji imaju uticaj na primarnu zdravstvenu zaštitu. Očekuje se da će Treća regionalna konferencija pružiti priliku učesnicima da:

1. Prodiskutuju intersektoralnu prirodu različitih politika u regionu u svjetlu njihovog uticaja na zdravlje populacija i na koje načine se 'Zdravlje u svim politikama' može unaprijediti;
2. Razmotre uticaj globalne krize na zdravlje;
3. Diskutuju rezultate i naučene lekcije u toku implementacije projekta "Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu";
4. Ojačaju međusobne veze i razmjene iskustva sa različitim akterima koji se suočavaju sa istim izazovima.

Program

srijeda, 23. 09. 2009.godine

09:00 – 10:00

Registracija učesnika

10:00 – 11:00

Dobrodošlica

Sredoje Nović, ministar civilnih poslova Bosne i Hercegovine
Safet Omerović, ministar zdravstva Federacije Bosne i
Hercegovine

Ranko Škrbić, ministar zdravlja i socijalne zaštite Republike
Srpske

Admir Ćandić, šef odjela za zdravstvo Distrikta Brčko

Tomislav Stantić, državni sekretar Ministarstva zdravlja
Republike Srbije

Josep Figueras, direktor, Evropska opservatorija o zdravstvenim
sistemima i politikama

Haris Hajrulahović, šef ureda Svjetske zdravstvene organizacije
u Bosni i Hercegovini

Bruce Steen, savjetnik i šef odjeljenja za tehničku saradnju -
Zapadni Balkan, Ambasada Kanade

Janet Hatcher Roberts, izvršna direktorica, Kanadsko društvo
za međunarodno zdravlje

Malcolm Peat, izvršni direktor ICACBR, Queen's univerzitet

Orvill Adams, direktor projekta

**TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA CIDA PROJEKTA POLITIKA
PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA BALKANU "ZDRAVLJE U
SVIM POLITIKAMA I PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA" I
DIJALOG SZO O POLITICI "GLOBALNA KRIZA I ZDRAVLJE"**

- 11:00 – 12:45**   **Zdravlje u svim politikama i uticaj globalne krize na
zdravlje i zdravstvene sisteme**
uvodni govori
Moderator: Orvill Adams, projekat Politika primarne
zdravstvene zaštite na Balkanu
- Kimmo Leppo, Svjetska zdravstvena organizacija
Alan Maynard, Svjetska zdravstvena organizacija
Abdo S. Yazbeck, Svjetska banka
Susan Phillips, projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na
Balkanu, Queen's univerzitet
- 12:45 – 14:00**   **Ručak**
- 14:00 – 15:30**   **Zdravlje u svim politikama i uticaj globalne krize na
zdravlje i zdravstvene sisteme**
ministarski panel
Moderator: Josep Figueras, Evropska opservatorija
zdravstvenih sistema i politika/Evropski centar SZO za
zdravstvenu politiku
- Sredoje Nović, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i
Hercegovine
Safet Omerović, Federalno ministarstvo zdravstva
Ranko Škrbić, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike
Srpske
Admir Ćandić, Odjel za zdravstvo Distrikta Brčko
Tomislav Stantić, Ministarstvo zdravlja Republike Srbije
Gorica Savović, Ministarstvo zdravlja Crne Gore
- 15:30 – 16:00**   **Pauza**

16:00 – 17:00

**Globalna kriza, zdravlje i zdravstveni sistemi
panel diskusija i plenarna debata**

Moderator: Tamas Evetovits (Svjetska zdravstvena
organizacija/EURO)

Alan Maynard, Svjetska zdravstvena organizacija

Abdo Yazbeck, Svjetska banka

Josep Figueras, Evropska opservatorija zdravstvenih sistema i
politika/Evropski centar SZO za zdravstvenu politiku

Orvill Adams, Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na
Balkanu

**TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA CIDA PROJEKTA POLITIKA
PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA BALKANU "ZDRAVLJE U
SVIM POLITIKAMA I PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA" I
DIJALOG SZO O POLITICI "GLOBALNA KRIZA I ZDRAVLJE"**

četvrtak, 24. 09. 2009. godine

- 9:00 – 9:10**   **Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu
uvod**
Denana Jalovčić, Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite
na Balkanu
- 9:10 - 10:10**   **Rezultati i naučene lekcije: razvoj politike PZZ i
planiranje ljudskih resursa**
Predsjedava: Draženka Malićbegović, Ministarstvo civilnih
poslova Bosne i Hercegovine

Ivana Mišić, Ministarstvo zdravlja Republike Srbije
Admir Čandić, Odjel za zdravstvo Distrikta Brčko
Amela Lolić, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike
Srpske
Goran Čerkez, Federalno ministarstvo zdravstva
- 10:10 - 11:00**   **Rezultati i naučene lekcije: Kolaborativna akcija za
promjenu**
Predsjedava: Nedjeljko Milaković, Ministarstvo zdravlja i
socijalne zaštite Republike Srpske

Maja Todorović, DZ Obrenovac
Lepojka Čarević-Mitanovski, Iz Kruga
Tatjana Radosavljević, Lekarska komora Srbije
Dragan Gajić, Asocijacija za fizioterapiju u Bosni i Hercegovini
- 11:00 – 11:30**   **Pauza**

**TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA CIDA PROJEKTA POLITIKA
PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA BALKANU "ZDRAVLJE U
SVIM POLITIKAMA I PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA" I
DIJALOG SZO O POLITICI "GLOBALNA KRIZA I ZDRAVLJE"**

- 11:30 – 12:30**   **Rezultati i naučene lekcije: Izgrađivanje dokaza i kapaciteta za planiranje i upravljanje ljudskim resursima u zdravstvu**
Predsjedava: Slobodanka Gajić, Institut za javno zdravlje Srbije
"Dr. Milan Jovanović Batut"
- Slađana Šiljak, Institut za zaštitu zdravlja Republike Srpske
Enida Imamović, Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine
Jasminka Vučković, Magistarski program Keele univerziteta
Milka Dančević-Gojković, Magistarski program Keele univerziteta
Radmila Ranković-Vasiljević, Visoka zdravstvena škola strukovnih studija u Beogradu
- 12:30 – 14:00**   **Ručak**
- 14:00 – 15:15**   **Građani, lokalne vlasti i zdravlje u svim politikama**
Moderator: Goran Čerkez, Federalno ministarstvo zdravstva
- Tanja Mandić, Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović“
Alija Behmen, Grad Sarajevo
Zvonimir Šostar, Grad Zagreb
Mira Kecman, Grad Banja Luka
- 15:15 – 16:00**   **Ceremonija zatvaranja**

**TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA CIDA PROJEKTA POLITIKA
PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA BALKANU "ZDRAVLJE U
SVIM POLITIKAMA I PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA" I
DIJALOG SZO O POLITICI "GLOBALNA KRIZA I ZDRAVLJE"**

Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu

Projekat finansira Kanadska vlada kroz Kanadsku agenciju za međunarodni razvoj, a implementiraju Queen's univerzitet i Kanadsko društvo za međunarodno zdravlje

Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu imao je privilegiju saradivati sa kreatorima zdravstvene politike, pružaocima usluga, korisnicima usluga i drugim profesionalcima koji su predani ideji poboljšanja sistema zdravstvene zaštite.

Zvaničnici ministarstava zdravlja/zdravstva imali su ulogu nosilaca i koordinatora aktivnosti i poticali su učešće drugih relevantnih društvenih činilaca. Mada su aktivnosti koje su implementirane u Srbiji i Bosni i Hercegovini bili različite, osnovni cilj je bio isti – poboljšanje zdravstvenog sistema i kapaciteta koji će doprinijeti pružanju boljih usluga na nivou primarne zdravstvene zaštite (PZZ). U nastavku slijedi kratki pregled rezultata projekta postignutih u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Jasno je da će se uspješnost projekta mjeriti njegovim dugoročnim uticajem na način na koji odgovarajuće institucije upravljaju ljudskim resursima u oblasti zdravstva i organizuju i pružaju usluge u PZZ.

Bosna i Hercegovina

Projekat u Bosni i Hercegovini se fokusirao na jačanje kapaciteta zdravstvenih institucija na različitim nivoima u oblasti planiranja zdravstvenih kadrova, rukovođenja i upravljanja. Relevantni činoci su se usaglasili da je za postizanje maksimalnog efekta ulaganja u zdravstvene kadrove neophodno usvojiti multisektoralni pristup i u proces uključiti obrazovni sektor, komore, udruženja, rukovodstva zdravstvenih institucija, korisnike usluga i kreatore politike. Predstavnici ovih grupacija su na različite načine učestvovali u projektu.

Planiranje i rukovođenje zdravstvenim kadrovima je segment projekta koji karakterišu tri osnovna procesa i njihov međusobni odnos: prikupljanje i analiza podataka o zdravstvenim kadrovima, jačanje kapaciteta planiranja i rukovođenja, i postizanje konsenzusa među različitim relevantnim činocima o sveobuhvatnom pristupu ljudskim resursima u oblasti zdravstva. Prikupljanje i analiza sveobuhvatnih podataka o zdravstvenim kadrovima prepoznalo je lokalne potrebe i prioritete, kao i izazove asimetričnih zdravstvenih sistema u dva entiteta i Distriktu Brčko. Stoga se obim prikupljenih podataka razlikovao na različitim nivoima. Ova tehnička aktivnost bila je primjer izvrsne saradnje i koordinacije među mnogobrojnim učesnicima sa različitih nivoa koji su vodili Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, Institut za zaštitu zdravlja RS, i Odjel za zdravstvo Distrikta Brčko. Objavljeni su izvještaji sa podacima o preko 30,000 zdravstvenih radnika zaposlenih u 212 zdravstvenih institucija, studentima zdravstvenih studija iz 30 obrazovnih institucija i nezaposlenim radnicima registrovanim u 11 biroa za nezaposlene. Na osnovu ovih podataka i kroz dogovor

sa partnerima pripremljeni su dokumenti koji sadrže različite scenarije za planiranje kadrova u entitetima u narednom periodu.

Uporedo sa ovim složenim poduhvatom organizovan je i niz sastanaka usmjerenih na jačanje kapaciteta ključnih predstavnika entitetskih institucija. Preko 100 rukovodilaca u PZZ, predstavnika zavoda/fondova zdravstvenog osiguranja, zavoda za javno zdravstvo/zdravlje sa različitih nivoa u Bosni i Hercegovini učestvovalo je na seminarima koji su se fokusirali na planiranje i upravljanje zdravstvenim kadrovima.

Obrazovanje zdravstvenih radnika je oblast koja zahtijeva mnogo veću inicijativu za pružanje podrške procesu reforme što prevazilazi djelokrug ovog projekta. Zbog kompleksnosti situacije u ovoj oblasti projekat se fokusirao na određene zdravstvene profesije, poput fizioterapije ili sestinstva, i podržao ih u otvaranju pitanja harmonizacije dodiplomskih programa u Bosni i Hercegovini i njihovom približavanju standardima EU. Projekat je stvorio mogućnost uspostavljanja veza između BiH institucija i međunarodnih profesionalnih organizacija.

Strukovne organizacije uključujući komore, udruženja i sindikate nalaze se na različitim nivoima razvijenosti organizacionih kapaciteta u smislu služenja interesima javnosti, struke i pojedinih članova. Projekat je, za preko 70 predstavnika strukovnih organizacija iz oba entiteta, organizovao program obuke sastavljen od pet modula koji su obuhvatali ulogu različitih strukovnih organizacija, izradu poslovnog plana, učešće javnosti i korisnika zdravstvenih usluga, rodnu jednakost i komunikaciju. Projekat je također podržao predstavnike sestriinske profesije u oba entiteta i saradivao sa Ministarstvom zdravlja RS na uspostavljanju pozicije glavne sestre u okviru ministarstva. Projekat je pomagao rad na organizovanju udruženja medicinskih sestara i fizioterapeuta na državnom nivou i na nivou Federacije BiH.

Srbija

Fokus aktivnosti koje su implementirane u Srbiji bio je razvoj politike primarne zdravstvene zaštite koja bi zacrtala pravac i potakla zainteresovane relevantne činioce da se uključe u pružanje podrške naporima Vlade i Ministarstva zdravlja u pogledu razvoja PZZ. Razvoj zdravstvene politike zasnovan je na pristupu "primjenjene politike" koji je okupio donosioc politika, pružaoce usluga, korisnike usluga i menadžere koji su se kritički osvrnuli na pitanja iz oblasti PZZ i predložili načine njihovog rješavanja. Kroz rasprave o politici u kojima su određena pitanja predstavljena iz različitih perspektiva i koje su često osporavale tradicionalne stavove omogućile su relevantnim činiocima da oblikuju nacrt politike. Najviši predstavnici Ministarstva zdravlja, ministar, državni sekretari i pomoćnici ministara predsjedavali su, razgovarali i učestvovali u raspravama o zdravstvenoj politici, na strukovnim sastancima i radionicama organizovanim za potrebe kreiranja nacrt politike.

Uz podršku Ministarstva zdravlja napravljen je nacrt politike PZZ i za potrebe javne rasprave postavljen je na zvaničnoj web stranici Ministarstva. Osim toga, ministar zdravlja i drugi viši zvaničnici ministarstva su predsjedavali javnim raspravama održanim u četiri veća grada, Novom Sadu, Kragujevcu, Beogradu i Nišu. Domaćin ovih javnih debata bili su domovi

zdravlja koji su imali ulogu pilot lokaliteta. Nacrt politike je sada u zvaničnoj proceduri u okviru Ministarstva zdravlja da bi na kraju postao zvanični dokument Vlade Republike Srbije.

Poboljšanje kvaliteta u PZZ ima više aspekata. Da bi se bolje razumjelo šta je potrebno za poboljšanje kvaliteta na nivou domova zdravlja, 11 domova zdravlja je za potrebe ove projektne aktivnosti imalo ulogu pilot lokaliteta. Nakon samoprocjene, ovi lokaliteti su utvrdili da je razvoj menadžmenta kritični faktor za poboljšanje kvaliteta u njihovim institucijama. Za 141 učesnika koji rukovode ovim domovima zdravlja organizovano je 90 sati strukturirane obuke, u okviru osam modula. Od ukupno 141 učesnika, 105 su bile žene, 46 su bili muškarci.

Organizacije pružalaca usluga imaju ključnu ulogu u organizaciji i kvalitetu sistema PZZ i načina na koji zdravstveni radnici sprovode svoju praksu. Komore i profesionalna udruženja prednjače u ovim aktivnostima. Na njima leži odgovornost prema sistemu, članstvu, i javnosti. Komore, s obzirom da su relativno nove, rade na tome da shvate i ispunjavaju svoje zadatke. Ovaj projekat je blisko saradivao sa odgovarajućim zvaničnicima kako bi se pomoglo jačanje ovih značajnih institucija.

Korisnici usluga obično ne igraju značajniju ulogu u kreiranju i razvijanju zdravstvenih politika i često su isključeni iz procesa u kojem bi mogli davati doprinos organizacionim promjenama koje imaju uticaja na njih. Projekat je pokušao da okupi korisnike usluga i kreatore politike i pružaoce usluga kako bi svaka od ovih grupacija doprinijela izgradnji sistema PZZ koji be odgovarao potrebama korisnika, a naročito pripadnicima ugroženih kategorija stanovništva. Radna grupa sačinjena od predstavnika korisničkih organizacija su blisko saradivali sa projektom na razvijanju pristupa i materijala usmjerenih na jačanje komunikacije između ugroženih kategorija stanovništva i kreatora politika.

Regionalne aktivnosti

Projekat je doprinio regionalnoj saradnji, razmjeni znanja i iskustava među različitim partnerima u Bosni i Hercegovini i Srbiji kroz organizaciju zajedničkih studijskih putovanja i regionalnih konferencija, kao i izdavanjem i distribucijom elektronskog biltena i web-stranicom projekta (www.canbhp.org) gdje se mogu naći sve informacije i materijali korišteni u toku implementacije projekta u obje zemlje.

Rodna ravnopravnost

Pitanje rodne ravnopravnosti je značajno opšte pitanje u PZZ. Prepoznavanje potrebe za pružanjem usluga koje su potrebne muškarcima i ženama i sprovođenje analize koja će to omogućiti nedostaje mnogim zdravstvenim sistemima. Ovaj projekat je u obje zemlje inicirao niz aktivnosti usmjerenih ka podizanju svijesti, iznalaženju mehanizama i instrumenata koji omogućavaju posvećivanje veće pažnje rodnim pitanjima. Pitanja rodne jednakosti su bila integralni dio svih projektnih aktivnosti.

Saradnja

Projekat je pružao podršku inicijativama koje su promovisale standarde Evropske Unije uključujući bolje razumijevanje zdravstvenih sistema EU putem organizovanih studijskih putovanja, razgovora o standardima obrazovanja zdravstvenih radnika u zemljama EU, kao i evropskim i međunarodnim zahtjevima izvještavanja. Projekat je blisko saradivao sa drugim međunarodnim partnerima. Svoje je materijale i dokumente razmjenjivao i pozivao predstavnike drugih projekata da učestvuju u aktivnostima ovog projekta. Kao jedan od primjera saradnje sa ostalim partnerima može se navesti i organizacija Treće regionalne konferencije u koju su uključeni Svjetska zdravstvena organizacija, Evropska opservatorija o zdravstvenim sistemima i politikama i Svjetska banka.

Sažeci

Na narednim stranicama možete naći kratak opis prezentacija, panel diskusija, i debata koje su uključene u dvodnevni program konferencije. Prezentacije možete naći na web-stranici projekta www.canbhp.org.

Zdravlje u svim politikama i uticaj globalne krize na zdravlje i zdravstvene sisteme

srjeda, 23. 09. 2009. godine, 11:00–12:45

uvodni govori

moderator: Orvill Adams, Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu

Matthias Wismar, Svjetska zdravstvena organizacija

Alan Maynard, Svjetska zdravstvena organizacija

Abdo S. Yazbeck, Svjetska banka

Susan Phillips, projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu

U ovoj sesiji će se govoriti o kompleksnosti i osjetljivosti zdravstvenog sistema na eksterne šokove, a naročito potreba da se uzmu u obzir uticaji makroekonomskih politika kao i nacionalne i internacionalne bankarske prakse na ugrožene populacije. Govornici će iznijeti njihove različite perspektive o tome kako vlade mogu da osiguraju leadersku poziciju, kako pružaoci usluga i njihove organizacije mogu da usklade njihovo djelovanje, i kako korisnici usluga mogu da prevladaju vremena ekonomske krize. Globalna kriza je navela mnoge partnere u zdravstvenim sistemima da promovišu: obnovu primarne zdravstvene zaštite, veći naglasak na promociju zdravlja i prevenciju bolesti, upotrebu naučnih dokaza i činjenica u unapređenju efikasnosti, veću ulogu korisnika u odlučivanju, veći fokus na determinante zdravlja i rodna pitanja u zdravstvu. Ovo zahtijeva istinsku saradnju unutar i među sektorima i veće uključivanje različitih partnera. Govornici će nas podsjetiti da postoje prilike za promjenu u vremenima krize i da je važno da današnju krizu iskoristimo da bismo naučili kako da ublažimo posljedice budućih kriza.

Zdravlje u svim politikama i uticaj globalne krize na zdravlje i zdravstvene sisteme

srijeda, 23. 09. 2009. godine, 14:00 – 15:30

ministarski panel

*moderator: Josep Figueras, Evropski opservatorj o zdravstvenim sistemima i politikama/ Evropski
centrar SZO za zdravstvenu politiku*

Sredoje Nović, ministar civilnih poslova Bosne i Hercegovine
Safet Omerović, ministar zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine
Ranko Škrbić, ministar zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
Admir Ćandić, šef odjela za zdravstvo Distrikta Brčko
Tomislav Stantić, državni sekretar Ministarstva zdravlja Republike Srbije
Gorica Savović, Ministarstvo zdravlja Crne Gore

Globalna ekonomska kriza postavlja pred vlade izazov zaštite sposobnosti zdravstvenog sistema da obezbijedi zdravlje i spriječi potencijalne probleme u pogledu poboljšanja zdravstvenog stanja stanovništva koji su do sada postignuti u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju, a naročito kada je riječ o siromašnima i kategorijama ugroženog stanovništva. Reduciranje efekata krize na zdravlje i zdravstvene sisteme zahtijeva postojanje blagovremene i pravilno usmjerene politike i odgovor zdravstvenog sistema. Razvijanje i sprovođenje efikasnih politika u cilju zaštite i održavanja zdravlja tokom krize također zahtijeva sveobuhvatnu koordinaciju sa ostalim sektorima koji imaju uticaja na zdravlje. Svrha ovog sastanka je da obezbijedi platformu na kojoj će ministri i visoki zvaničnici zemalja učesnica razmijeniti naučene lekcije i iskustva iz njihovih zemalja u vezi sa pitanjima:

- Učinka ekonomske krize na zdravlje i zdravstveni sistem,
- Reakcije zdravstvene politike i zdravstvenog sistema na ekonomsku krizu, s naročitim osvrtom na odgovor usluga primarne zdravstvene zaštite,
- Multisektoralne saradnja u pravcu zaštite zdravlja tokom ekonomske krize i nakon nje.

Globalna kriza, zdravlje i zdravstveni sistemi

srijeda, 23. 09. 2009. godine, 16:00–17:00

panel diskusija i plenarna debata

moderator: Tamas Evetovits (SZO/EURO)

Alan Maynard, Svjetska zdravstvena organizacija

Abdo Yazbeck, Svjetska banka

Josep Figueras, Evropska opservatorij zdravstvenih sistema i politika/Evropski centar SZO
za zdravstvenu politiku

Orvill Adams, Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu

Ova sesija će nastaviti razgovore u svijetlu glavnih pitanja koje je utvrdila grupa ministara. Pružit će mogućnost da se ova pitanja prokomentarišu iz međunarodne perspektive oslanjanjem na najbolje dostupne dokaze iz ostalih evropskih zemalja u pogledu strategija za smanjenje potencijalnog negativnog efekta ekonomske krize na zdravlje, i poslužiti će kao platforma za ispitivanje mogućnosti postizanja konsenzusa među relevantnim činiocima u pogledu utrdivanja prioriteta u kontekstu ekonomske krize.

Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu

četvrtak, 24. 09. 2009. godine, 9:00 – 9:10

uvodne napomene, prezentacija

Đenana Jalovčić, Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu

Drugi dan konferencije je posvećen prezentiranju rezultata i naučenih lekcija u toku trogodišnje implementacije projekta Politika primarne zdravstvene zaštite u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Ova konferencija označava kraj dugogodišnje saradnje kanadskih organizacija sa partnerima na Balkanu koju je finansirala Kanadska vlada kroz Kanadsku agenciju za međunarodni razvoj (CIDA).

Od početka devedesetih godina pa do danas, CIDA je finansirala preko 800 projekata razvojne pomoći sa više od \$540 miliona kanadskih dolara, od toga je preko \$45 miliona bilo usmjerene na projekte u zdravstvenom sektoru kao što su projekti porodične medicine i rehabilitacije u zajednici u Bosni i Hercegovini, podrške razvoju politike primarne zdravstvene zaštite u Srbiji, te regionalnih inicijativa poput projekata koji se fokusiraju na HIV/AIDS. U posljednoj fazi programa CIDA-e na Balkanu, fokus u zdravstvenom sektoru je bio na tri oblasti: politika primarne zdravstvene zaštite, zdravlje i mladi i jačanje organizacija za javno zdravlje.

Projekat Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu su implementirali Queen's univerzitet i Kanadsko društvo za međunarodno zdravlje u periodu od septembra 2006. godine do kraja septembra 2009. godine. Stručni tim iz ove dvije organizacije je u saradnji sa lokalnim partnerima u obje zemlje radio na planiranju ljudskih resursa u zdravstvu u Bosni i Hercegovini, a u Srbiji na razvoju politike primarne zdravstvene zaštite. Prezentacije i diskusije koje slijede će iznijeti iskustva lokalnih partnera u implementaciji ovog projekta.

Rezultati i naučene lekcije: razvoj politike primarne zdravstvene zaštite i planiranje ljudskih resursa

četvrtak, 24. 09. 2009. godine, 9:10 – 10:10

prezentacije

predsjedava: Draženka Malićbegović, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine

Ivana Mišić, Ministarstvo zdravlja Republike Srbije
Admir Čandić, Odjel za zdravstvo Distrikt Brčko
Amela Lolić, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
Goran Čerkez, Federalno ministarstvo zdravstva

Cilj ove sesije je razmjena iskustava o doprinosima projekta u jačanju primarne zdravstvene zaštite i upravljanja ljudskim resursima. Predstavници ministarstava zdravstva/zdravlja će prezentirati rezultate projekta ističući iskustva koja mogu poslužiti kao pozitivan primjer za druge koji se susreću sa sličnim problemima.

Naučene lekcije iz Srbije svjedoče kako se mogu poboljšati kvalitet i dostupnost pružanja PZZ putem usaglašavanja pristupa zdravstvenoj politici i mogućim opcijama. U Bosni i Hercegovini, fokus je na pristupima razvijenim za poboljšanje efektivnosti i efikasnosti planiranja i upravljanja ljudskim resursima.

Rezultati i naučene lekcije: kolaborativna akcija za promjenu

četvrtak, 24. 09. 2009. godine, 10:10 – 11:00

prezentacije

predsjedava: Nedjeljko Milaković, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske

Maja Todorović, Dom zdravlja Obrenovac, Srbija
Lepojka Čarević-Mitanovski, Iz Kruga, Srbija
Tatjana Radosavljević, Lekarska komora Srbije
Dragan Gajić, Asocijacija za fizioterapiju u Bosni i Hercegovini

Svrha ove sesije je da omogući korisnicima i pružaocima zdravstvenih usluga, kao i predstavnicima profesionalnih organizacija da iznesu svoju perspektivu u vezi sa jačanjem pružanja usluga u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, reformom zdravstva i njihovoj ulozi u ovim procesima.

Sesija će osvijetliti međusobne povezanosti između grupa i kako međusobna povezanost može biti iskorištena za jačanje odgovornosti prema javnosti i za jačanje profesionalizma.

Rezultati i naučene lekcije: dokazi za planiranje i kapaciteti za upravljanje ljudskim resursima u zdravstvu

četvrtak, 24. 09. 2009. godine, 11:30 – 12:30

diskusija

predsjedava: Slobodanka Gajić, Institut za javno zdravlje Srbije "Dr. Milan Jovanović Batut"

Slađana Šiljak, Institut za zaštitu zdravlja Republike Srpske
Enida Imamović, Zavod za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine
Jasminka Vučković, Magistarski program Keele univerziteta
Milka Dančević-Gojković, Magistarski program Keele univerziteta
Radmila Ranković-Vasiljević, Viša medicinska škola Beograd

Odluke o ljudskim resursima su sekundarne u odnosu na finansijske odluke. Međutim, rezultati se mogu poboljšati putem boljeg usklađivanja načina na koji se obrazuju zdravstveni radnici i njihove očekivane uloge u menadžmentu i pružanju usluga. Kako bi se ove promjene provele u praksu, potrebne su različite vrste dokaza. Svrha ove sesije je da razmotri na koji način se činjenice koriste i mogu koristiti u svrhu efikasnijeg i efektivnijeg planiranja, obrazovanja i raspoređivanja zdravstvenih kadrova. Diskutanti će iznijeti svoje gledanje na neke od ključnih pitanja su:

- Kako se može poboljšati sistem zdravstvenih informacija?
- Koje razlike ste uočili u obrascima korištenja usluga i radnog opterećenja unutar entiteta i kako se iste mogu objasniti pomoću informacija koje ste prikupili?
- S obzirom na napredak u implementaciji Bolonje, da li postoje dokazi koji ukazuju na poboljšanje kvaliteta sestrinske edukacije?
- Koje su vještine i kompetencije potrebne za efektivno upravljanje ljudskim resursima u zdravstvu? Kakav je značaj stvaranja naučne osnove za upravljanje i planiranje ljudskim resursima putem istraživanja u ovoj oblasti?

Građani, lokalne vlasti i zdravlje u svim politikama

četvrtak, 24. 09. 2009. godine, 14:00 – 15:15

diskusija

moderator: Goran Čerkez, Federalno ministarstvo zdravstva

Tanja Mandić, Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović“
Alija Behmen, Grad Sarajeva
Zvonimir Šostar, Grad Zagreba
Mira Kecman, Grada Banja Luka

Sa napredovanjem decentralizacije, odgovornost za organizaciju, pružanje PZZ se pomjera ka lokalnim vlastima. Opštine ne preuzimaju samo odgovornost za finansiranje kapitala nego i odgovornost da stanovništvo bude obezbjeđeno adekvatnim zdravstvenim uslugama i da su one povezane sa drugim uslugama u zajednici kao što su usluge socijalne zaštite, obrazovanje, briga za nezaposlene itd.

Svrha ove sesije je da se čuju lokalne vlasti i oni koji koriste usluge. Ključna pitanja na koja treba odgovoriti su: Koje povećane pritiske donosi decentralizacija? Po mišljenju predstavnika lokalne vlasti, u kojim bi ulogama korisnici/građani mogli pomoći u jačanju zdravstvenog sistema koji je po mjeri građana i odgovara na njihove potrebe?

**TREĆA REGIONALNA KONFERENCIJA CIDA PROJEKTA POLITIKA
PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE NA BALKANU "ZDRAVLJE U
SVIM POLITIKAMA I PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA" I
DIJALOG SZO O POLITICI "GLOBALNA KRIZA I ZDRAVLJE"**

Biografije

Životopisi učesnika i učesnica u programu konferencije.

Orvill Adams je direktor konsultantske firme Orvill Adams & Associates koja je specijalizovana za rad sa odgovornim političarima, donosiocima odluka i top menadžerima u cilju formulisanja politika i implementacije inovativnih i održivih rješenja za kompleksne izazove sa kojima se isti sreću u oblasti zdravstvenih sistema i ljudskih resursa u zdravstvu. Konsultantska firma radi u razvijenim zemljama, zemljama u razvoju, zemljama u tranziciji te u javnom i privatnom sektoru. Orvill Adams je trenutno direktor projekta Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu. Orvill Adams ima preko 25 godina iskustva na visokim pozicijama u javnom i privatnom zdravstvenom sektoru. Deset godina je bio direktor odjela zdravstvene ekonomike unutar Kanadske ljekarske komore. Nakon toga je kao direktor vodio privatnu konsultantsku firmu Curry Adams & Associates koja se bavila pitanjima zdravlja, obrazovanja i socijalne zaštite. Radio je 10 godina u Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, od toga više od 5 godina kao direktor Odjela za zdravstvene usluge, a nakon toga Odjela za ljudske resurse u zdravstvu. Razvijao je i koristio se instrumentima i politikama zdravstvenih sistema i zdravstvenih kadrova te u zemljama i sa zemljama radio na implementaciji istih. Pri tome je aktivno saradivao sa razvojnim partnerima, na globalnom nivou te unutar zemalja. Kao vanredni predavač je angažovan na Univerzitetu u Helsinkiju na Katedri opšte prakse u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, kvalitet i menadžment ljudskih resursa. Orvill Adams je objavio mnogo radova iz područja razvoja ljudskih resursa u zdravstvu, menadžmenta, politike i planiranja. Ima postdiplomski studij iz oblasti ekonomije i međunarodnih odnosa.

Alija Behmen gradonačelnik Sarajeva, je na izborima u BiH 2006. godine izabran za poslanika u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. U januaru 2009. prestao mu je poslanički mandat kada je izabran na funkciju gradonačelnika Sarajeva. Diplomirao, magistrirao i doktorirao je na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Od 1980. godine vanredni je profesor na Fakultetu za saobraćaj i komunikacije Univerziteta u Sarajevu. Radio je na rukovodnim dužnostima u privredi: predsjednik Poslovnog odbora SOUR-a ŽTO i R.O. Interšped. Bio je naučni saradnik na Ekonomskom institutu u Sarajevu. Objavio je više stručnih i naučnih radova i udžbenika. U periodu od 1998. do 2000. bio poslanik u Skupštini Kantona Sarajevo, od 1998. do 2000. godine bio delegat i zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda Parlamenta FBiH. Od 2001. do 2003. godine je obavljao dužnost premijera Federacije Bosne i Hercegovine.

Admir Ćandić predstojnik Odjela za zdravstvo i ostale usluge Distrikta Brčko, je rođen 18. 6. 1966. godine u Brčkom. Osnovnu i srednju medicinsku školu je završio u Brčkom. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Tuzli 1996. godine. Radio je kao ljekar opšte prakse u JU DZ Tuzla (1996.- 1997.), JU DZ Maglaj (1997.-2003.). Od 2003. godine zaposlen je u Odjeljenju za zdravstvo i ostale usluge Vlade Brčko distrikta BiH, Pododjeljenje za primarnu zdravstvenu zaštitu. 2001. godine završio je tečaj ultrazvučne dijagnostike abdomena u UKC Tuzla. Specijalistički ispit iz porodične medicine položio je 2007. godine, od kada je raspoređen na poslove specijaliste porodične medicine u Pododjeljenju za primarnu zdravstvenu zaštitu, ZC Brčko. Autor je naučnoistraživačke studije "Steatoza jetre u pacijenata sa hiperlipidemijom, debljinom i dijabetesom" koja je objavljena u međunarodnom stručnom časopisu "Acta Medica Saliniana" 2008. godine. Oženjen, otac je dvoje djece.

Tamas Evetovits je viši stručnjak u oblasti finansiranja u sektoru zdravstva pri uredu Svjetske zdravstvene organizacija SZO/EURO u Barceloni. Dr. Evetovits je vođa tima nadležnog za koordinaciju aktivnosti SZO koje su vezane za jačanje zdravstvenih sistema u Bugarskoj, Hrvatskoj, Poljskoj i Rumuniji. Pored toga, pruža tehničku pomoć o pitanjima vezanim za politiku finansiranja sektora zdravlja u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Estoniji i Srbiji. Ranije je radio kao direktor međunarodnih programa pri Centru za obuku menadžmenta zdravstvenih usluga na Univerzitetu Semmelweis u Budimpešti, gdje je bio nadležan za napredne kurseve Regionalnog instituta Svjetske zdravstvene organizacije koje su zajednički implementirali Univerzitet Semmelweis, Institut SZO i SZO. Dao je značajan doprinos uspostavljanju Centra za razvoj zdravstvenog sistema u Kirgistanu, koji organizuje podregionalne napredne kurseve za zemlje Centralne Azije i Kavkaza. Ima veliko iskustvo u oblasti obuke i konsaltinga vezanih za politiku finansiranja zdravstva i razvoja znanja i vještina u zemljama Centralne i Istočne Evrope, kao i Centralne Azije. Po profesiji je doktor medicine i stekao je zvanje magistra na Londonskom univerzitetu, odsjek Upravljanje zdravstvenim uslugama.

Lepojka Čarević-Mitanovski rođena 12. 08. 1963. godine u Kruševcu, predsjednica je ženske nevladine organizacije «Iz Kruga» koja se bavi nasiljem nad ženama i djecom sa invaliditetom. 1986. godine je završila srednju prevodilačku školu, odsjek za engleski jezik i književnost. Pravni fakultet u Kragujevcu je završila 1991. godine. Usavršavala se kroz brojne programe kao što su: „Upravljanje NVO“ u organizaciji Gradjanske inicijative, trening za trenere „Žene to mogu“ Norveške narodne pomoći, „Liderstvo i leaderske vještine“ Disabled Peoples' International, „Zastupnički rad“ – Oxfam, „Samostalni život osoba sa invaliditetom“ i „Ljudska prava osoba sa invaliditetom“ Centra za samostalni život invalida Srbije. Od 1996. godine radi kao pravnica, volonterka, osnivačica i članica u različitim nevladinim organizacijama. Od 1996. do danas koordinatorica je 38 projekata koji su bili usmjereni na poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom, posebno žena sa invaliditetom u Srbiji. Menadžerka raznih projekata i trener sa dobrim komunikacionim i organizacionim vještinama. Ima veliko iskustvo u individualnom radu i radu u različitim timovima. Značajan dio svog volonterskog i profesionalnog rada posvetila je pravima osobama sa invaliditetom. Od 2004. do 2006. bila je članica radne grupe Ministarstva rada i socijalne politike, za izradu Nacionalne strategije za unapređenje položaja osoba sa invaliditeom. Od 2006. je članica radne grupe za izradu politike primarne zdravstvene zaštite u Srbiji u okviru projekta Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu. Jedna je od autorki knjiga „Priručnik za zapošljavanje osoba sa invaliditetom“ i „Žene sa invaliditetom – nevidljive žrtve nasilja“, studija slučajeva nasilja i diskriminacije nad osobama sa invaliditetom. Autorka knjige „Priče iz Kruga“, zbirka istinitih priča žena sa invaliditetom, te priručnika „Moje pravo je da budem zdrava“, o barijerama, predrasudama, jeziku, terminologiji i ophođenju prema osobama sa invaliditetom, namenjen zdravstvenim radnicima.

Goran Čerkez je rođen 1962. godine u Sarajevu gdje je završio Medicinski fakultet, a nakon toga i specijalizaciju socijalne medicine sa organizacijom zdravstva i zdravstvenom

ekonomikom. U periodu od 1996. do 2001. godine dr. Čerkez je radio kao direktor jednog od Projekata Svjetske banke u BiH, a od 2001. godine je na funkciji pomoćnika Federalnog ministra zdravstva. Trenutno je dr. Čerkez član Izvršnog odbora projekta Mentalno zdravlje za jugoistočnu Europu, član Radne grupe za zdravstvene projekte Pakta stabilnosti i član Zdravstvene mreže za jugoistočnu Europu. Tijekom svoga radnog iskustva dr. Čerkez je radio kao konsultant Svjetske banke, Savjeta Europe, Pakta stabilnosti.

Milka Dančević-Gojković specijalista socijalne medicine i organizacije zdravstva rođena je u Zemunu. Školovanje, redovno i stručno-medicinsko završila je u Sarajevu. Poslije diplomiranja proširivala je znanja kako u BiH, tako i u drugim zemljama - Švedska, Holandija, Mađarska, Hrvatska. Bogato profesionalno i radno iskustvo, od diplomiranja do danas sticala je u Hrvatskoj i BiH gdje je radila kao liječnica opće medicine u zdravstvenim stanicama, domovima zdravlja, do klinike i trenutnog radnog mjesta u Zavodu za javno zdravstvo FBiH. Aktivna je sudionica brojnih istraživanja na području BiH iz oblasti javnog zdravlja i životnih stilova. Kao konsultantica, koordinatorica ili saradnica radila za SZO, Phare projekte, Andaluzijsku školu javnog zdravlja, UNDP, UNICEF, UNFP. Stručno je bila angažovana i u CZBIH, a trenutno je Članica Suda časti Liječničke komore Kantona Sarajevo. Članica je Evropske asocijacije javnog zdravstva (EUPHA) - sekcije za promociju zdravlja. Imala je brojne stručne i naučne prezentacije i predstavljanja, i objavljivala radove u zemlji i inostranstvu. Zvanje primarius ima od 2003. Od 2007. do 2009. studentica je postdiplomskog studija Keele Univerziteta, Velika Britanija „Menadžment ljudskih resursa u zdravstvu“.

Josep Figueras doktor medicine i doktor ekonomskih nauka je direktor Evropske opservatorije zdravstvenih sistema i politika, i šef Evropskog centra za zdravstvenu politiku u Briselu pri Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji. Pored rada u SZO, saradivao je sa svim značajnijim multilaeralnim organizacijama, kao što su Evropska komisija i Svjetska banka. Član je nekoliko savjetodavnih i uređivačkih odbora. Radio je kao savjetnik u više od trideset zemalja evropskog regiona i šire. Počasni je član Fakulteta medicine i javnog zdravstva, dva puta nagrađivan EHMA nagradom za najbolju godišnju publikaciju na temu zdravstvene politike i menadžmenta, a 2006. godine primio je i medalju Andrija Stampar. Radio je kao predavač i šef uprave zdravstvenih službi pri Londonskoj školi higijene i tropske medicine. Njegova istraživanja su fokusirana na komparativne zdravstvene sisteme i analizu zdravstvene politike. Urednik je časopisa European Observatory koji izdaje Open University Press, a i objavio je nekoliko tomova u oblasti analize zdravstvenih sistema, između ostalih: Zdravstveni sistemi, zdravlje i izobilje (2009), Uticaj mobilnosti u EU (2009), Procjena učinka zdravlja (2007), Nabavkom do boljeg učinka (2005), Zdravstveni sistemi u tranziciji (2004) Socijalno-zdravstveno osiguranje (2004) Finansiranje zdravstvene zaštite (2002) Kritički izazovi za evropsku reformu (1998) i Reforma zdravstvene zaštite u Evropi: analiza strategija (1997).

Dragan Gajić diplomirani fizioterapeut – specijalista fizioterapije, predsjednik je Udruženja fizio i radnih terapeuta Republike Srpske od juna 2008. godine. Jedan je od

pokretača ideje o osnivanju Asocijacije fizioterapeuta Bosne i Hercegovine. Učesnik je i organizator mnogih seminara iz oblasti fizioterapije. Rođen je 09.08.1975. godine u Zenici, Bosna i Hercegovina, a danas živi u Banjaluci. Radi u Zavodu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović", kao diplomirani fizioterapeut od 2004. godine i kao instruktor praktične nastave na Fakultetu zdravstvenih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“ na predmetima: Fizioterapija u pedijatriji i Manuelna medicina, od 2009. godine. Završio je 2009. godine specijalistički studij, na studijskom programu specijalističkog - diplomskog studija, sa ukupno postignutim 240 ECTS bodova i sa stečenim akademskim zvanjem „diplomirani fizioterapeut – specijalista fizioterapije“ na Fakultetu zdravstvenih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“, Banjaluka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina i trenutno je na postdiplomskim studijama istoimenog fakulteta. Profesionalnu praksu osim u Zavodu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" u Banjaluci, obavljao je i u Institutu za fizikalnu terapiju i rehabilitaciju „Banja Mlječanica“ u Kozarskoj Dubici. Dodatne edukacije i radionice u kojima je učestvovao su: Tečaj manuelne medicine u Zagrebu, 2009.godine, Osnovni tečaj Neurorazvojne terapije (NRT-Bobath) u organizaciji Zavoda za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović“ Banjaluka, Bosna i Hercegovina, 2007 godina i Ortopedska procjena i tretman donjih i gornjih ekstremiteta, vratne, torakalne i lumbalne kičme, Ministarstvo zdravlja Republike Srpske u saradnji sa Queen's univerzitet Kingston, Kanada.

Slobodanka Gajić je doktorica medicine i specijalistkinja socijalne medicine i organizacije zdravstvenih službi (javnog zdravlja). Od 2000. godine radi kao zamjenica direktorice Instituta za javno zdravlje Srbije "Dr. Milan Jovanović – Batut". Prije toga je bila direktorica Gradskog zavoda za javno zdravlje Beograda, i članica brojnih savjetodavnih tijela i ekspertskih grupa u Vladi, u vezi sa javnim zdravljem i međunarodnom saradnjom u zdravstvu. U toku svoje profesionalne karijere, učestvovala je kao predstavnik države i/ili ekspertkinja za javno zdravlje u različitim humanitarnim i razvojnim projektima i aktivnostima u vezi sa politikom za lijekove, finansiranje, organizacijom zdravstvenih usluga i primarnom zdravstvenom zaštitom. Trenutno je dr. Gajić članica Republicke stručne komisije (RSK) Ministarstva zdravlja Republike Srbije za kvalitet zdravstvenih usluga, članica RSK za nomenklaturu usluga primarne zdravstvene zaštite, i predstavnik Instituta za javno zdravlje Srbije u Radnoj grupi Republičkog zavoda za zdravstveno osiguranje Srbije za predlaganje i izradu Pravilnika o obimu prava na zdravstvenu zaštitu kao i Pravilnika za ugovaranje zdravstvene zaštite za zdravstvene ustanove u Srbiji. Učestvovala je i govorila na brojnim konferencijama i stručnim sastancima. Autor je više od 20 stručnih članaka.

Enida Imamović radi kao stručni saradnik u službi za socijalnu medicinu i organizaciju zdravstvene zaštite u Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH na poslovima organizacije zdravstvene zaštite i zdravstvenog stanja stanovništva. Diplomirala je na Stomatološkom fakultetu u Sarajevu. Od 1993. godine je zaposlena u Zavodu za zdravstvenu zaštitu BiH, kasnije Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH, od kada radi na poslovima iz oblasti socijalne medicine. Specijalizaciju socijalne medicine sa organizacijom zdravstvene zaštite i ekonomikom zdravstva je završila na Medicinskom fakultetu u Sarajevu 1998. godine, a postdiplomski studij iz oblasti javnog zdravstva 2009. godine. Od 2002. god. je Federalni koordinator za komponentu Pakta Stabilnosti: Javno zdravstvo Jugoistočne Evrope (kasnije:

Forum javnog zdravstva za Jugoistočnu Evropu i Meta-Net projekat). Učestvovala je u implementaciji niza projekata i istraživanja u sektoru javnog zdravstva, koje je realizirao Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH. U okviru istraživanja Ljudski resuri u zdravstvenom sektoru FBiH je bila voditelj radne grupe Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH. Aktivno je učestvovala u radu više stručnih i naučnih skupova iz oblasti javnog zdravstva.

Denana Jalovčić je direktorica Međunarodnog centra za razvoj rehabilitacije u zajednici na Queen's univerzitetu, u Kingstonu, Kanada. Završila je jezike na Univerzitetu u Sarajevu (1992.), a nakon toga na Queen's univerzitetu stekla zvanje magistricice javne administracije sa specijalizacijom iz zdravstvene politike i menadžmenta (1999.), i magistricice rehabilitacionih nauka (2008.). Trenutno je menadžerka projekta Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu. Skoro dvije decenije radi na programima međunarodnog razvoja u preko 15 zemalja, fokusirajući se na rehabilitaciju u zajednici, te reformu sistema zdravstvene i socijalne zaštite. Učestvuje u razvoju multidisciplinarnih edukativnih program u sklopu kontinuirane edukacije kao i programa na dodiplomskom i postdiplomskom nivou. Njen istraživački interes jeste interakcija roda i onesposobljenosti i njen uticaj na učešće ugroženih grupa u zajednici. Koordinira postdiplomski kurs iz rehabilitacije u zajednici na Fakultetu za rehabilitacijsku terapiju Queen's univerziteta. Kao gošća predaje na doktorskom programu iz javnog zdravlja na Univerzitetu u Sjevernoj Karolini, SAD, i magistarskom programu iz socijalnog rada na Nacionalnom institutu za socijalni razvoj u Šri Lanki.

Mira Kecman je od 2007. godine zaposlena u Administrativnoj službi Grada Banja Luka, na poslovima samostalnog stručnog saradnika za zdravstvo. Rođena je 07. 09. 1960. godine u Novom Gradu. Diplomirala na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Banja Luci 1985. godine, a godinu dana nakon toga položila stručni ispit u Sisku. Specijalizaciju iz opšte medicine završila je 2001. godine a doedukaciju iz porodične medicine 2005. godine u Banja Luci. Od 1985. do 1991. radila je kao doktorica u Domu zdravlja „Dr Ivo Pedišić” u Sisku, a nakon toga do 2005. godine u službi zdravstvene zaštite preduzeća “Srpske pošte”, u Banja Luci. Učestvovala je u brojnim stručnim i naučnim skupovima.

Kimmo Leppo je bio generalni direktor Odjela za zdravstvo Ministarstva socijalne politike i zdravstva Finske. Danas je nacionalni i internacionalni konsultant u oblasti zdravstvene politike i planiranja, zdravstvenih sistema i drugih oblasti u zdravstvu. Bio je predsjedavajući ili član brojnih državnih komisija, radnih grupa i delegacija koje su radile na izradi zdravstvene politike. Bio je savjetnik u glavnom uredu Svjetske zdravstvene organizacije i SZO/EURO za pitanja zdravstvene politike. Kimmo Leppo je bio i član Izvršnog odbora SZO u dva trogodišnja mandata, jednom u sedamdesetim a jednom devedesetih godina. Bio je i član i ekspertske komisije za socijalnu zaštitu u EU i član grupe za zdravstvene usluge i medicinsku zaštitu. Studirao je medicinu, socijalne nauke i socijalnu medicinu.

Amela Lolić je pomoćnica ministra zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske u sektoru za zdravstvenu zaštitu. Primarijus dr. Amela Lolić, u 47. godini života ima 24 godine radnog iskustva, koje je stekla radeći u oblastima primarne zdravstvene zaštite, javnog zdravstva, socijalne medicine, organizacije i ekonomike zdravstvene zaštite, zdravstvene statistike i analitike, dizajniranja i koordiniranja projektima, formativne i sumativne evaluacije te edukacije bazirane na savremenim andragoškim principima (dodiplomske i poslijediplomske). Kao konsultantica je bila angažovana na brojnim međunarodnim projektima (Svjetska banka, Evropska komisija, UNICEF, UNDP, ILO, WHO, IOM, OHCHR, DFID, UNESCO, UNFPA, Andaluzijska škola javnog zdravlja, Project Hope/Univerzitetska bolnica u Ženevi, Partnership for Health). Učestvovala je u kreiranju i implementaciji brojnih politika, strategija i akcionih planova te zakona i pravilnika. Članica je više profesionalnih udruženja, komiteta i savjeta. Formalno i neformalno školovanje, te učešće na međunarodnim konferencijama, seminarima i sastancima su bili razlog kraćih i dužih boravaka u raznim gradovima i zemljama u svijetu. Objavila je sedam knjiga i priručnika: tri koje su rezultat naučno-istraživačkih studija, dvije namijenjene studentima i doktorima medicine, jednu prosvjetnim radnicima i jednu namijenjenu roditeljima, starateljima i svima, onima koji to namjeravaju da postanu i onima koji žele da im pomognu u tome. Udata je, majka dvadesetsedmogodišnje kćeri, koja je diplomirala međunarodne odnose i diplomatiju na Univerzitetu u Indianapolisu (SAD).

Draženka Malićbegović pomoćnica ministra civilnih poslova u sektoru za zdravstvo, je rođena 23. 05. 1959. godine u Vlasenici, kći Ive i Viktorije Radoš, državljanin Bosne i Hercegovine, sada stalno nastanjena u Vogošći. Osnovnu školu završila u Žepču 1973. godine, a Srednju Medicinsku školu i Medicinski fakultet u Sarajevu. Specijalizaciju iz pedijatrije završila 1994. godine u Sarajevu. Radni odnos zasnovala u Domu zdravlja Žepče i do 1993. godine radila kao pedijatar, a nakon toga do 1996. godine obavljala dužnost direktorice doma zdravlja. Od 1996. do 1999. godine radila kao pomoćnica federalnog ministra zdravstva u Sektoru za organizaciju. Od 1999. godine do imenovanja na dužnost pomoćnice ministra civilnih poslova u Sektoru za zdravstvo, radila kao konsultantica u Projektima Federalnog ministarstva zdravstva usmjerenih na jačanje i razvoj Primarne zdravstvene zaštite, federalnih i kantonalnih institucija. U svom radu iskazuje visok stepen profesionalizma. Nije član nijedne političke partije.

Tanja Mandić je zaposlena u Zavodu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović“ Banja Luka na poslovima službenika za odnose s javnošću. Filozofski fakultet je završila 2006. godine u Banjoj Luci, Odsjek za filozofiju i sociologiju. Trenutno pohađa magistarske studije iz savremene sociologije na Fakultetu političkih nauka. Kako je i sama osoba sa invaliditetom, a i profesionalno je zainteresovana za društvena pitanja, od 1999. godine, aktivno učestvuje u pokretu osoba sa invaliditetom kroz različite aktivnosti nevladinog sektora u BiH. Aktivna je članica Humanitarne organizacije „Partner“ i predsjednica Upravnog odbora Udruženja omladine sa invaliditetom „Infopart“. U okviru ovih organizacija učestvuje u predlaganju i implementaciji mnogobrojnih projekata koji omogućavaju podizanje kvaliteta života osoba sa invaliditetom. Kroz svoje aktivnosti, zalaže se za jednake mogućnosti za osobe

sa invaliditetom, posebno u oblasti obrazovanja, zapošljavanja i borbu protiv svih vrsta predrasuda. Kao konsultantica-saradnica učestvovala je u izradi Politike zdravlja mladih RS, Strategije zdravlja mladih RS, Strategije porodice RS, Strategije u oblasti invalidnosti. Učestvovala je na mnogobrojnim međunarodnim konferencijama i skupovima koji su se bavili pitanjima osoba sa invaliditetom. Završila je dvogodišnji Share – See trening za trenere i ovlašten je trener za uključivanje pitanja invalidnosti u lokalne zajednice. Od 1997. do 2004. godine kao mladi aktivista volonitira u Omladinskom komunikativnom centru, a od 2000. do 2004. radi kao urednik i voditelj na radiju Balkan.

Alan Maynard je profesor zdravstvene ekonomike na Odjeljenju zdravstvenih nauka i Hull-York medicinskog fakulteta u Jorku, Engleska. Također je i predsjedavajući Fondacije Jorkširske bolnice NHS, koja ima 700 kreveta i pruža usluge zdravstvene zaštite za 350,000 ljudi. On je specijalistički savjetnik Komitetu za zdravlje pri britanskom parlamentu. Radio je kao consultant za Svjetsku zdravstvenu organizaciju, Svjetsku banku, i druge domaće i međunarodne agencije u preko 20 različitih zemalja uključujući Kinu, Siriju, Malavi, Kipar, i Estoniju. Nosilac je počasnih zvanja na univerzitetima u Aberdinu i Northumbriji, Velika Britanija, a član je Akademije medicinskih nauka Velike Britanije.

Ivana Mišić pomoćnica ministra zdravlja Republike Srbije, je rođena 1962. godine. Diplomirala je na Medicinskom fakultetu u Beogradu gdje je stekla i zvanje specijaliste socijalne medicine. Dodatno obrazovanje iz oblasti zdravstvenog menadžmenta, javnog zdravlja i reforme zdravstvenog sistema je stekla na višemjesečnim treninzima u organizaciji međunarodno priznatih univerziteta i institucija u ovoj oblasti: bolnički menadžment i administracija zdravstvene zaštite: Technion univerzitet, Izrael; Zdravstveni sistemi u transformaciji, Utrecht univerzitet, Holandija; Reforma zdravstvenog sistema i održivo finansiranje, Institut Svjetske banke, SAD i Mađarska, itd. U sektoru za organizaciju zdravstvene službe i zdravstvenu inspekciju Ministarstva zdravlja radi od 1997. godine. U 2002. godini postaje načelnik Odjeljenja za organizaciju zdravstvene službe, a uporedo dobija i angažovanje na praćenju i sprovođenju nekoliko međunarodnih razvojnih projekata u oblasti zdravstvene zaštite i reforme zdravstvenog sistema: jačanje primarne zdravstvene zaštite (International Committee of Red Cross, 2002.), izrada Strategije za smanjenje siromaštva (World Bank, 2003.), prevencija HIV/AIDS-a (Global Fund, 2004.). Od 2004. godine, kao predstavnik Republike Srbije učestvuje u radu Komiteta za zdravstvo Savjeta Evrope. Govori engleski jezik. Udata, majka dvoje djece.

Sredoje Nović ministar civilnih poslova Bosne i Hercegovine, je rođen 14. 02. 1947. godine u mjestu Donji Detlak. Osnovnu školu završio u Prijedoru 1962. godine, a potom Gimnaziju u Derventi 1966. godine. Nakon srednje škole, završio Pravni fakultet u Sarajevu 1970. godine. Magistrirao je 1982. godine i stekao zvanje magistra pravnih nauka na Pravnom fakultetu u Sarajevu. Radni odnos zasnovao je 1970. godine u Zavodima "Crvena zastava" Kragujevac, a od 1972. godine u RSUP-u BiH. Od 1975. godine obavljao je dužnost sekretara za zaštitu ustavnog poretka Predsjedništva BiH, a od 1983. godine dužnosti pomoćnika republičkog sekretara za unutrašnje poslove BiH, te podsekretara za državnu

bezbjednost BiH do 1991. godine. Od 1998. godine je obavljao poslove načelnika Službe državne bezbjednosti Republike Srpske, te ministra MUP-a Republike Srpske do 2001. godine. Od 2002. godine do imenovanja na dužnost ministra civilnih poslova BiH, obavljao je dužnost direktora Državne agencije za istrage i zaštitu. U svom radu iskazuje visok stepen profesionalizma, zakonitost u radu, sposobnost za građenje odnosa i izgradnju državnih institucija. Nije član ni jedne političke partije.

Safet Omerović ministar zdravstva Federacije Bosne i Hercegovine, je rođen 18. 09. 1953. godine u Konjicu. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Konjicu 1972. godine, a Medicinski fakultet u Rijeci 1977. godine. Od 1978. godine radi kao ljekar u RMC "Dr. Safet Mujić" Mostar. Specijalizaciju iz urologije završava 1985. godine na Urološkoj klinici u Zagrebu. Postdiplomski studij iz hirurških disciplina završio na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u periodu od 1983. do 1985. godine (Hirurške discipline – grupa Urologija). Od 1997. obavlja dužnost generalnog direktora RMC "Dr. Safet Mujić" Mostar. Zvanje primarijusa stiče 1998. godine. Postdiplomski studij, smjer "Kliničke discipline", završio na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Magistarski rad na temu "Efikasnost ultrazvučno vođene perkutane drenaže i jednokratne aspiracije sa sklerozacijom alkoholom u tretmanu simptomatskih bubrežnih cisti" odbranio 11. 07. 2008. godine.

Susan Phillips je obiteljska liječnica, i profesorica na Queen's univerzitetu, Kingston, Kanada, na Medicinskom fakultetu kao i na Odsjeku za zdravlje zajednice i epidemiologiju. Koordinira integraciju doktora medicine koji su završili fakultet van Kanade u specijalistički program iz obiteljske medicine, Kao obiteljska liječnica na dalekom sjeveru, u centru Toronta, i u siromašnom sjevernom dijelu Kingstona, dr. Phillips je vidjela kako socijalni uslovi utiču na zdravlje. Zbog njenog istraživanja o rodnoj ravnopravnosti, objavljenog u mnogim stručnim časopisima kao što su JAMA, the New England Journal of Medicine, Social Science and Medicine, i the International Journal for Equity in Health, SZO, Švedsko vijeće za istraživanje, Kanadska vlada, te australijski, holandski, švedski i kanadski univerziteti je pozivaju da govori i obavlja konsultacije u vezi sa integracijom rodni pitanja u medicinsku edukaciju, praksu, politiku i istraživanje. Jedna je od dobitnica AFMC Maz Cohenove nagrade za rodnu ravnopravnost i upravo je nagrađena nagradom Koledža obiteljskih liječnika-liječnica Kanade za ravnopravnost i raznolikost za 2009-10 godinu. Ona je konsultantica za rod i ravnopravnost na projektu Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu.

Tatjana Radosavljević je direktorka Lekarske komore Srbije od 2007. godine. Medicinski fakultet u Nišu je završila 1983. godine, gdje je i specijalizirala pneumoftiziologiju 1989. godine. Nakon magistarskog iz pulmologije (1994.), i primarijata (1996.), 2005. godine doktorirala je pulmologiju na Medicinskom fakultetu u Beogradu. Učestvuje na brojnim naučnim skupovima i objavljuje u stručnim časopisima u Srbiji i inostranstvu.

Radmila Ranković-Vasiljević je rođena 12. 10. 1950. godine. Završila Višu školu za medicinske sestre-tehničare Jugoslovenskog crvenog krsta i Pedagoški fakultet. Magistrirala na Multidisciplinarnim studijama Univerziteta u Beogradu, smjer Nauka o stanovništvu, doktorirala iz oblasti menadžment u obrazovanju. Nastavom počela da se bavi još tokom srednje škole, zatim tokom studija na višoj školi. Šest godina je radila u Zemunskoj medicinskoj školi kao nastavnik teorijske i praktične nastave. Od 1977. godine radi u Višoj medicinskoj školi. Sada radi kao viši predavač na predmetima Metodika i organizacija zdravstvene njege i Pedagogija i andragogija. Od 1992. do 2005. godine je bila ispitivač za metodiku struke u okviru Komisije za polaganje stručnih ispita nastavnika zdravstvene struke. Od 1990.-2004. i od 2003. i dalje je šefica Odsjeka medicinskih sestara. Autorica je kurikuluma za studijsku grupu „Strukovne studije sestrinstva“, koji je akreditovan 2007. Učestvovala je na više stručnih sastanaka bilo kao autorica stručnih radova, bilo kao koordinatorica i učesnica okruglog stola, najčešće na temu obrazovanja. Autorica je i koautorica 69 radova iz oblasti kojima se u nastavi bavi, dva osnovna udžbenika za predmet Metodika i organizacija zdravstvene njege i jedne za predmet Pedagogija i andragogija. Recenzentica je za pet stručnih knjiga iz oblasti zdravstvene njege. Organizovala i realizovala uspostavljanje saradnje sa Institutom Santo Stefano u Italiji i već treću godinu organizuje sve aktivnosti oko pripreme studenata za studijski boravak u Institutu. Pratila studente pri boravku u Italiji 2007. i 2008. godine. U novembru 2007. godine od strane Vlade Republike Srbije, a na prijedlog Ministra zdravlja imenovana je za člana Etičkog odbora Srbije, na period od pet godina.

Tomislav Stantić državni sekretar Ministarstva zdravlja Srbije, je rođen 29. 05. 1964. godine u Subotici. Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu završio je 1990. godine sa prosječnom ocenom 9,5. Specijalizaciju iz radiologije završio 1995. godine, magistrirao na temi "Značaj ultrasonografske dijagnostike u diferencijalnoj dijagnozi opstruktivnih uropatija", 2001. godine, na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu. Radio je kao ljekar opšte prakse u Tavankutu, zatim kao specijalista radiolog u Zdravstvenom centru u Subotici, gdje je bio i načelnik Odeljenja za radiološku i ultrazvučnu dijagnostiku Opšte bolnice Subotica (1997-2004). Dr. Stantić je bio član Predsjedništva Radiološke sekcije Srbije 1997-1999 i zamjenik predsjednika Upravnog odbora ZC Subotica 2002-2004. Od 2005. godine je osnivač i ljekar specijalista u privatnoj specijalističkoj ordinaciji za Radiologiju Dijagnostički Centar Subotica. Objavio je tridesetak stručnih radova u domaćoj i stranoj medicinskoj literaturi, bio na stručnom usavršavanju u Gracu (Austrija) iz oblasti CT i MR dijagnostike tokom šest meseci 2000. godine. Govori i piše engleski i njemački, služi se francuskim i mađarskim jezikom. Oženjen je otac tri kćerke.

Sladana Šiljak je rođena 1975. godine u Tuzli gdje je završila osnovnu i srednju školu. Medicinski fakultet u Banjaluci je završila 2000. godine od kada je radila kao asistentica na Medicinskom fakultetu u Banjaluci na predmetu Socijalna medicina. Godine 2005. završava specijalizaciju iz socijalne medicine na Medicinskom fakultetu u Beogradu, a 2008. na Medicinskom fakultetu u Beogradu stiče zvanje magistricice medicinskih nauka sa tezom „Istraživanje prediktora profesionalne satisfakcije ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti“. Radi u Institutu za zaštitu zdravlja Republike Srpske na mjestu načelnice Službe za socijalnu

medicinu, organizaciju i ekonomiku zdravstva. Uključena je u projektne aktivnosti koje su se provodile u oblasti javnog zdravlja u Republici Srpskoj u periodu 2000. - 2003. godine u organizaciji Andaluzijske škole javnog zdravlja, PHARE projekta, EPOS- a i dr. Učestvovala je u istraživanjima zdravstvenog stanja, zdravstvenih potreba i korištenja zdravstvene zaštite i zdravstvenog ponašanja među djecom školskog uzrasta u Republici Srpskoj 2002. godine, a 2008 godine provodi istraživanje o upotrebi droga i alkohola među srednjoškolskom populacijom u Republici Srpskoj (ESPAD). U okviru projekta Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu aktivno učestvuje kao član radnog tima Instituta u realizaciji istraživanja u oblasti ljudskih resursa.

Ranko Škrbić ministar zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, rođen je 1961. godine u Banjoj Luci. U Banjoj Luci je završio gimnaziju, a zatim medicinski fakultet prosječnom ocjenom 9.0. Završio je postdiplomske studije na Univerzitetu u Zagrebu, gdje je 1991. godine odbranio magistarsku tezu, a 1994. godine je na Univerzitetu u Beogradu odbranio doktorsku disertaciju. Kao stipendista Vlade Japana proveo je godinu dana na istraživačkom studiju na Sinsu univerzitetu u Japanu, a zatim završava i specijalizaciju iz Kliničke farmakologije na Univerzitetu u Novom Sadu. U više navrata je boravio na studijskim usavršavanjima u Londonu, Bristolu, Stokholmu i Barseloni. Zaposlen je na Medicinskom fakultetu u Banjoj Luci kao profesor farmakologije i šef je Zavoda za farmakologiju i toksikologiju. Osnivač je Nacionalnog informativnog centra za lijekove Republike Srpske, te Instituta za zdravstveni menadžment. Bio je i regionalni koordinator PHARE programa EU za reformu farmaceutskega sektora, te koordinator istog programa za reformu zdravstvenog sistema u BiH. Obavljao je ekspertske poslove iz oblasti farmacije i zdravstvene zaštite za Svjetsku banku, Svjetsku zdravstvenu organizaciju i UNICEF. Publikovao je nekoliko desetina naučnih radova u svjetskim i domaćim časopisima. Oženjen, otac dvoje djece.

Zvonimir Šostar pročelnik Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje grada Zagreba, je rođen je 26. 08. 1956. godine u Zagrebu. Osnovnu školu i gimnaziju je završio u Zagrebu. Diplomirao na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radio je u Hidroelektra ambulanti opće prakse, KBC Rebro Zagreb, privatnom sektoru, a od 2000. godine je pročelnik Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje grada Zagreba. Od 2005. godine pozvan kao predavač na Harvard Medical School. Oženjen, otac dviju kćeri.

Maja Todorović direktorica Doma zdravlja Obrenovac, specijalistkinja interne medicine, je rođena 1964 godine. Diplomirala na Medicinskom fakultetu Univerziteta u Beogradu 1989 godine. Specijalizaciju interne medicine završila u Beogradu 2002 godine. Završila edukaciju ultrazvučne dijagnostike abdomena, štitne žlijezde i srca. Radnica DZ Obrenovac 20 godina. Direktorica DZ Obrenovac od 2007 godine. Završila edukaciju Zdravstvenog menadžmenta na FON-u. Polaznica brojnih edukacija i učesnica na brojnim kongresima u zemlji i inostranstvu. Kao direktorica DZ Obrenovac, a ispred Gradske opštine Obrenovac, primila nagradu za osvojeno Prvo mesto za primer najbolje prakse u lokalnoj

samoupravi u kategoriji „Borba protiv socijalne isključenosti“ , od Stalne konferencije gradova i opština, za Projekat „Program javnih radova: Zdravstvena zaštita i njega starih, nemoćnih lica u stanju socijalne potrebe bez adekvatne porodične podrške“. Participantica u CIDA projektu “Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu“, u okviru koga je DZ Obrenovac dobio sertifikat kao akreditovan dom zdravlja. Udata, majka troje dece.

Jasminka Vučković je viša stručna saradnica za primarnu zdravstvenu zaštitu i javno zdravstvo u Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske. Medicinski fakultet i specijalizaciju iz opšte medicine završila u Banjaluci. Četiri godine poslije položenog specijalističkog ispita, završila je i program dodatne edukacije u porodičnoj medicini. Deset godina radnog vijeka provela je radeći u različitim službama primarne zdravstvene zaštite Doma zdravlja Banja Luka. Nakon položenog specijalističkog ispita, radila je kao regionalni koordinator PHARE programa EU u okviru Projekta izrade Integrisanog plana javnog zdravstva sa Andaluzijskom školom javnog zdravstva, te u okviru CARDS programa EU sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom kao koordinator Projekta reforme zdravstvenog sistema u BiH. U više navrata, boravila je na stručnim usavršavanjima i studijskim putovanjima u Velikoj Britaniji, Mađarskoj, Srbiji, Austriji, Italiji, Švajcarskoj, Estoniji, Kanadi, itd. Tokom dvije godine rada u Fondu zdravstvenog osiguranja obavljala je funkciju samostalne stručne saradnice za primarnu zdravstvenu zaštitu. Od aprila 2006 radi u Sektoru za zdravstvo Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske. Uključena je u različite projekte - Svjetske zdravstvene organizacije, EU, Švajcarske vlade, Svjetske banke (HSEP projekat), Dekada Roma, SPIS projekta sa UNICEF-om, CIDA projekte itd. Trenutno, u okviru projekta “Politika primarne zdravstvene zaštite na Balkanu”, završava magistarske studije na Keel Univerzitetu, Velika Britanija iz oblasti upravljanja ljudskim resursima.

Abdo S. Yazbeck je menadžer Sektora za zdravstvo u Evropi i Centralnoj Aziji Svjetske banke. Prije nego što je preuzeo ovu dužnost, radio je kao vođa programa u Sektoru za zdravstvo i AIDS, i kao glavni ekonomist za zdravstvo Instituta Svjetske banke (ogranak za trening Svjetske banke). Ima doktorat iz ekonomije sa fokusom na zdravstvo i rad. Ima preko 20 godina iskustva u oblasti zdravstvene politike i ekonomskog razvoja. Prije nego što se pridružio Svjetskoj banci, predavao je ekonomiju na univerzitetima Texas A&M, i Rice. Također je radio, tri godine u privatnom sektoru kao viši ekonomist za zdravstvo sa fokusom na istraživanje zdravstvene politike i tehničku pomoć. Radio je u Africi, Aziji, Evropi i na Bliskom Istoku. Autor je pet knjiga uključujući i "Bolji zdravstveni sistemi za siromašne u Indiji", "Istraživanje zdravstvene politike u južnoj Aziji," i "Kako pružiti usluge nacionalnog zdravstvenog sistema". Njegova najnovija knjiga je “Napasti nejednakost u zdravstvenom sektoru” (2009).